

## **SIYASAL YOZLAŞMADAN EKONOMİK YOZLAŞMAYA** **(Demokrasi Açısından Analitik Bir yaklaşım)**

(I)

Yrd. Doç. Dr. Şevki ÖZBİLEN  
Muğla Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

### **GİRİŞ:**

Yaratıcı insan aklının (zekasının) yaratabileceği en iyi siyasal rejim, olarak nitelendirilen demokrasi, yine insan aklının evrensel bencillik kısır döngüsü boyutunun göstergesi olarak günümüzde yozlaşmış ve yüzyıllardır insanlık aleminin büyük umut beslediği çok önemli bir faktör olarak, sonuçları itibarıyla hayal kırıklıkları yaratmıştır. Demokrasi uşuna kanların döküldüğü, canların yakıldığı tarihi gelişim süreci içerisinde, belgelerle sabittir. Bu da kuruluş dönemlerindeki ideallerden tamamen uzaklaşması sonucunu yaratmıştır. Elbette, bütün bu oluşumları tek yanlı olarak değerlendirmek bizi yanlışla götürecektir. Bu yozlaşmanın ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve evrensel boyutları mevcuttur.

Herfleyden önce flunu tespit etmek gereği vardır; tüm yozlaşmışlıklarına rağmen bu gün hala insan aklının yaratabileceği en rasyonel rejim olarak mevcudiyetini koruduğudur. Amamız, demokrasilerin yozlaşmış olması nedeniyle ortadan kaldırılması değil, mevcut şartlar içerisinde, yozlaşmışlıkları olarak demokrasiyi yeniden düşünmek ve yeniden kurmak için gerekli önlemlerin alınmasıdır. fiüphesiz ki, demokrasi tanrısal bir dokunulmazlığı olan, değiflmez bir yasa değildir. İnsan akları tarafından yaratılmıştır ve yine insan akları tarafından yozlaştırılması mümkün olduğu gibi iyileştirmek ve batı demokrasileri seviyesine çkararak gerçek kimliğine kavuşturulması da yine insan akları tarafından ortaya konulabilecektir. ncelemelerimiz “gerçek demokrasi” olarak nitelendirilen, batı demokrasilerinin bile büyük bir yozlaşma içine itildiğini göstermektedir.

Demokrasilerin kanun yoluyla yaflatılmasının üç önemli faktöre bağlı olduğu ve bu faktörlerin çok karmaşık bir ilişkiler yumağı halinde birbirleriyle ilişkili olduğu gerçeği yadsınamaz. Bu faktörler, kanun arzedener; politikacılar, kanun talep edenler; seçmenler ve bürokrasi; yasal düzenlemeleri uygulamakla görevli yetkili kadrolar.

Bu ilişkilerden ilk ikisi yani polyitikacılar ile seçmenler arasındaki ilişki, fayda maksimizasyonu nedeniyle demokrasiyi yozlaşmaya iten temel faktörler olarak karflımıza çıkar. Çünkü, bu iki grup arasında doğrudan bir çkar ilişkisi mevcuttur. Bu nedenle günümüz demokrasileri, politikacı ile seçmen gibi iki çkar grubu arasında yapılan “ulusal kaynakların yaşmalanması kavgası”ndan ibaret hale

getirilmifltir. Devletin büyümesi ile birlikte kontrol edilemez bir değer yar››s› değiflimi yaflanmaya baflanm›fl, gelire göre harcama, tasarruf, toplumsal ç›karlar› ön planda tutma gibi moral değerler tahrip olmufl, özellikle son zamanlarda köfleyi dönmek meziyet halini alm›fl, devletin mal› deniz yemeyen domuz düflüncesi devleti talan etmenin ifadesi olarak günlük haylat›m›zda yerini alm›ftır. Art›k, dürüstlük aptall›k olarak değerlendirilmeye baflanm›ftır.

«ki fleyi mukayese edebilmek için, mukayeseye esas tefkil edecek kriterlere ihtiyaç vardır. Toplumsal yozlaşmanın veya ideallerden sapmaların boyutlarını belirleyebilmek için anayasal çerçevede tercih kriterimiz, demokrasinin temel niteliğini tefkil eden “kiflisel hak ve özgürlüklerin üstünlüğü prensibi” olacaktır. Bu ifade bağlamında kiflilik ve milliyet hakları, devletten önce gelmektedir. V. Savafı’nın da belirlediği gibi,” devlet bu hakların kaynağı değil, fertlerin bu hakları nasıl kullandığını organize eden bir kurumsal ve kuramsal varlık olmaktan başka bir fley değildir.”

### 1-Demokrasilerin Temelleri

Çağdaş demokrasilerde devletin temel görevleri üstlenmesi, toplumu tefkil eden kiflilerarası bir uzlaşma ve toplumsal bir sözleşmeden kaynaklanır. Yani, devlet fertler istediği için, fertlerin verdiği görevleri, fertler adına yapmak için vardır. Bunun dışında herhangi bir görev ve yetkisi yoktur. Bu temel kriteri belirledikten sonra, bazı fertleri bazı fertlerin ç›karı için sömürmek, yani çağdaş anayasal demokrasilerin idaeallarından sapmalar, yozlaşmanın boyutlarını belirlemede bazı faktör olarak alınabilecektir. Devletin görevi, bu sapmaları önlemek ve engelleyecek tedbirleri almaktır. Hukukun ifliğini yitirdiği yerde, devlete olan güven sarsılacak, kifliler kendi haklarını kendileri savunmayla kalkıflacak, bu da toplumsal dengelerin bozulması sonucunu doğuracaktır.

Bazı düflünürler çoçulcu demokras›yı özgür toplumların korunması için yeterli sayan görüflü “çağımızın trajik hatası”(Hayek,1979:3) olarak görürken, bazı düflünürler de “ çağımızın aptallığı” olarak nitelendirmektedirler(Gwartney-Wagner,1988:26). Bu görüşlere katılmamak mümkün değildir.

“.....Demokrasi, seçmenlerin çoçunluğunun devlet hazinesinden kendilerine denetimsiz ç›karları sağlayabileceklerini keffettikleri zamana kadar yaflayabilir. Bu andan itibaren çoçunluk daima kendilerine devlet hazinesinden en çok yarar› vadeden adaya oy verir ve sonuçta demokrasi bu zayıf maliye politikası nedeniyle y›kılır.” (Gwortney-Wagner,1988:26).

Nitekim, tarihte büyük izler bıraktığı olan devletler de nihayetinde bu ç›kar

çatıflmalar› sonucunda silinip gitmiŒlerdir. Demokrasiyi bir yaŒma arac› olarak kullanmak, devlet kavram›n› ortaya ç›kt›đ› tarihten beri mevcudiyetini sürdürmektedir. Ancak, devletler bir takım mekanizmalar oluŒturarak kontrol yöntemleri geliŒtirmiŒlerdir. Bu yöntemlerin en önemlisi, temel yasa anlam›nda geliŒtirilen anayasalard›r. Anayasa, toplumu oluŒturan fertlerin kendi aralar›nda vard›klar› uzlaŒma sonucu hangi ilkelere uygun olarak ve hangi kurumlar eliyle yönetilmek istediklerini gösteren bir “ulusal sözleşmedir.”(SavaŒ,1989:5). Bu bağlamda, anayasalar kifiilerin hak ve özgürlükleri ile ilgilenmiŒler ve toplumu kavramsal ve kurumsal olarak düzenlemiŒlerdir. Ancak, 1929 iktisadi buhran› ve devaml›lık gösteren istikrarsızlıklar nedeniyle Keynesyen teorisin etkisiyle devletin giderek daha büyük oranda ekonomik ve sosyal hayata müdahale eder hale gelmesiyle(Özbilen,1996:5-7), klasik anayasalar›n fertlerle devlet arasındaki ekonomik ilifkilere de düzenleme getirmesi gereği ortaya ç›km›Œtır. Ancak, günümüzde dünya toplumları›n›n örnek ald›đ› “çatıfl bat›lı demokratik ülkelerin anayasalarında; ferdi hak ve özgürlükler kuvvetler ayr›m› prensibi ve seçim sistemleri gibi siyasal konularda ayrınt›lı düzenlemeler mevcut olduğu halde, fertlerle devlet arasındaki ekonomik ilifkiyi düzenleyen kurallar ya hiç yer almam›Œtır, al›Œsa da etkisiz kalm›Œtır. Oysa, devletin ald›đ› her karar -ister sosyal, ister ekonomik- kifiilerin ekonomik hak ve özgürlükleri üzerinde önemli etkiler meydana getirmektedir. Yürütmenin bağında bulunan siyasal iktidarların para arz›, vergileme, borçlanma, sosyal güvenlik, transfer ödemeleri, d›Œ ticaret gibi pek çok konuda yapt›đ› düzenlemeler, kifiileri doğrudan etkileyen önemli faktörlerdir. Devletin bir alacağ›n› geciktirilmesi nedniyle aylık %15 faiz art› gecikme cezas› gibi yapt›rımlar›na karŒılık, kifiilerin devletten alacağ›na, üzerinden ne kadar süre geçerse geçsin, herhangi bir cezai müeyyide, gecikme cezas› veya aylık faiz uygulamad›đ› flekindeki uygulamalar, devlet ile fert arasındaki ilifkilerin, ferdi nefatif etkilere maruz bırakan bir yöntemle dönüŒmesini izah etmek mümkün değildir. Bu yöntemi M. Duverger, “seçimle gelen krallar” tabiriyle ifade etmektedir.

## 2-YozlaŒmanın Nedenleri

Demokras› flüphesiz ki insan akl›n› yaratabileceği en ideal yönetim biçimidir. Ancak teori ile pratik arasındaki neden sonuç ilifkisi burada da ortaya ç›kmakta ve pratikte hiç bir fley teorideki gibi olamamaktadır. Burada, siyasal yozlaŒma nedenleri olarak beliren ve siyasi karar alma süreciyle doğrudan veya dolaylı flekilde ilgisi olanlar› tespit etmeye çalıŒılacaktır. Bunların bağında, kavram kargaŒas›ndan ya da kültür yetersizliğinden veya fertlerin ifline öyle geldiğinden, “çatıflunluk” kavram›n› genelde “demokrasi” ile eŒan›lı olarak say›lmas› gelir. Buchanan(1985:59) oy çokluğu ilkesini demokrasi ile eŒan›lı olarak yansıyan çatıfl demokratiklerini yozlaŒtıran pek çok nedenin ana kaynağ› olduğunu söylemektedir. Oy çokluğunu

temin için bazan muhaletfetle bile iflbirliği yaparak sayısal çoğunluk sağlanabilir. Böyle bir anlayışı, demokratik rejimin geleceğini tehlikeye atan ciddi bir yanılgıdır. Demokrasi, önce “çeğitli görüşü ve düşlünce ayrılıkların varlığını”, sonra da bunlar arasında uzlaşmayı gerektirir(Lipset,1976:1). Oysa, oy çokluğu ilkesinin arkasına sığnanlar ne karşı fikirlere saygılı olmakta ve ne de uzlaşmaya gerek görmektedirler. Bu çoğunluk kuralı ile ilgili olarak bir diğer önemli nokta da “çoğunluk diye görünenin aslında çeğitli çıkarların temsilcileri olan küçük azınlıkların toplamı olmasıdır(Friedman,1981:270). Öster seçmen düzeyinde olsun, ister yasama organı üyeleri düzeyinde olsun, bu flekilde oluşan çoğunlukların, aslında toplumun çoğunluğunu temsil etmediği geçici ve karşılıklı çıkarlara dayalı bir çoğunluk olduğu ağktır. Bu durum, elbette politik kararlar, “toplumsal çıkarlar” değil, kiffisel veya grup çıkarlar gerçekteftirmeye yöneltir. Parlamento eğer oy çokluğu ilkesine göre karar alıyorsa, parlamentoda oluşan oy çokluğunun milli iradeyi ne ölçüde yansıttığı da belirsizdir. Çünkü, genel ve eğlit oy sisteminden oluşan çoğunlukla parlamentodaki oylamalarda oluşan çoğunluk arasında, doğal bir ilifliki yoktur(Buchanan,1985:59).

Demokrasinin uğradığı talihsizliklerden biri de, lider diktasının partilere hakim olmasıdır. Oy çokluğu prensibi, partileri özellikle de parlamenterleri, parti ideolojisi ve programı etrafında toplanmaya zorlamaktadır. Buna da literatürde parti disiplini denilmektedir. Bu disiplin ise, partileri her türlü sınrlandırmacı unsurlar oluşturmuftur. Bu sınrlandırma ile de parti bafkanlar, yani lider, son derece otoriter, hatta bir adım ileri giderek, totaliter bir konuma gelmifllerdir.

Kıacası, buraya kadar yapılan ağklamalar ışığında, flu vahim sonuçlara ulaşıldığı gözlenmektedir: Toplum hakimiyetine dayanan demokrasinin, önce çoğunluk hakimiyetine, sonra siyasi iktidar hakimiyetine, yani iktidar partisi hakimiyetine, daha sonra da Lider yani genel bafkan hakimiyetine dönüştüğu gözlenmektedir (Savaşı,1989:9). Hatta bu gelişme Türkiye’de siyasi parti sahipliğine kadar uzanmaktadır.

Günümüzde demokrasilerin yozlaşmasına neden olan faktörlerden biri de “nepotiz” denilen olgudur. Demokrasileri içinden kemiren ve demokrasiyle birlikte var olan bu olgu, günümüzde alışkanlık haline dönüşmüftür. Nepotizm, siyasi iktidar sahiplerinin kendi yakınlarını devlet görevlerine atama alışkanlığı anlamındadır. Bu alışkanlık, devlet görevlerine atamada o görevin gerektirdiği nitelikleri dikkate almadan, siyasi iktidara ve dolayısıyla iktidardaki siyasi partiye yakınlığı önplana çıkmaktadır. Bu alışkanlık, genelde, gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir flekilde görülmektedir. Elbette siyasi iktidar bir kadro iflidir, ama ifle göre

eleman yerine, elemana göre ifl boyutuna gelindiğinde, yozlaşmaya sebep olmaktadır.

Siyasi literatürde buna “ekip çalışması” adı altında bir de masum bir kılıf uydurulmaktadır. Bu gelişme, siyasi kadroların her kademesine yerleşimi ve bu da kevvetler ayrılığı prensibini zedelemiştir. Türkiye gibi ülkelerde siyasi iktidarların değişmesiyle birlikte, tüm devlet kadrolarının atamalarla yerinden oynatılmasına neden olan nepotizm, kadroların yozlaşmasına neden olan önemli bir faktör halini almıştır. Bu da bilindiği gibi, siyasi istikrarsızlığın önemli nedenlerinde birini oluşturmaktadır. Türkiye gibi, ortalama, her 7-8 ayda bir iktidar değişimi yaşıyan bir ülkede, bafı bafına bir istikrarsızlık ve siyasal yozlaşma kaynağı haline gelmektedir.

Demokrasilerin yozlaşmasına neden olan faktörlerden biri de, baskı grupları ya da çar grupları olarak nitelendirilen birimlerdir. Siyasi partileri iktidara taşıyan önemli etkenlerden biri olan ve ortak çarlara hizmet eden kiffilerin bir araya gelmesiyle birlikte oluflan bu olgu, seçim öncesinde siyasi partilerde kifflisel çar-oy alışverişine girilme fleklinde kendini gösterir. Bu çar grupları, hangi siyasi parti kendi gruplarına hizmet edecekse, ya da hangi siyasi partinin kendi çarlarını savunduğunu düflünüyorlarsa o partiyi destekleyerek iktidara taşırlar. Tabii ki partinin iktidara gelmesiyle birlikte, iktidar üzerinde baskı uygulayarak, iktidarın nimetlerinden ortaklafla istifade ederler. Bu çar grupları, günümüzde siyasi partilerin gündemini belirleyen boyutlara olafımlı bulunmaktadır. Bu nedenle de, çağdaş demokrasiyi “baskı grupları demokrasisi” diye tanımlayan yazarlar vardır(Lowi,1972:52).

Gelişmelere dikkatle baktığımız zaman, siyasi iktidarların temel amacının “özel çarları gözetmekten ibaret” olduğunu görürüz. Bu politika, küçük fakat güçlü bir ekonomik grubun büyük fakat zayıf bir ekonomik grup aleyhine, büyük çarlar saılayan bir mekanizma haline gelir. Demokrasilerde çoğunluk sistemi, özel çar politikalarına yönelmenin güçlü bir eğilim olarak benimsenmesine yol açmıştır. Bu da, çar gruplarından oluflan siyasi partilerin iktidara geldiğinde kendisini seçen halk kitlelerinden kopmasına ve küçük bir grubun faydasına çalışmasına neden olmaktadır. Toplumdan kopuk bir siyaset de, topluma hizmet edemez.

Bu olgu, hemen bütün toplum tarafından bilinmesine rağmen olay devam eder. Bunun çeşitli nedenleri vardır;

1- Çar gruplarına saılanan faydayı toplum bilir fakat boyutlarını tesbit edemez.

2-<ktidarlar>n uygulayacaklar> politikalar>n bir “paket” halinde olmas>, <kar gruplar>-politikac> ilifkisine göz yumulmas>na neden olur. Pakette neler olduğu topluma net bir fleilde a<klanmaz. Ancak, toplumun anlayabileceği kadar kabaca, biraz da gerçekler gizlenerek a<klanır. A<klanana k>s>mda ise topluma vaadler ve hediyeler vardır çoğunlukla. Tullock(1966)’un dediği gibi, politikac>, paketin olabildiğince karmaflık olmas>na ve özel <karlara hizmet ettiğini gizlemeye büyük önem verir.

3-<kar çatıflmalar>n>n ön plana <kmas>. Bu gün, toplumlarda s>n>flar değil, <kar gruplar> hakimdir. Her ikisi de iflçi olduğu halde, sendikal> ve sendikas>z diye yapılan ayrım bu bağlamda düflünülebilir.

<kar gruplar>n>n eğemen hale gelmesi, devletin k>sa dönemli politikalarla yönetilmesine ve uzun dönemli amaçlar>n ihmal edilmesine neden olmuftur(Friedman-Friedman,1981:281-1)

Demokrasiyi yozlaftıran nedenlerden biri de, bir seçim s>ras>nda toplumsal kararlar>n alınmas> söz konusu olduğunda ferdin kendi yönünden tamamen rasyonel nedenlerle karar>n> rastgele oluşturmas>dır. Buna, rasyonel ilgisizlik denilebilir. Politikada’da aynı oluşlum söz konusudur. Bir partiye veya adaya oy verecek seçmen, genelde TV gibi iletiflim araçlarıyla kendisine ulaftırlabilen bilgilerin etkisi altında kalarak oy verir. Öte yandan kifli, kendi karar>n>n toplumsal karar> etkilemeyeceğini düflünür. Bu nedenle de fazla bilgiye ihtiyaç duymaz. Dolay>s>yla, seçmen-tüketici çoğunlukla rasyonel ilgisizlik(Downs,1957:207) adı verilen bir davranış içinde pek çok bilgiden habersiz olarak oy kullanmayı tercih eder.

Politikas>zlığın temel politika haline geldiği bir ÷lkede, siyasal yozlaflmanın bir diğer nedeni de, devlet yönetimine daima günlük ve k>sa dönemli hesaplara göre hareket etme eğiliminin eğemen olmas>dır. Türkiye gibi 47 yılda 55 hükümetin değiftiği bir ÷lkede, normal flartlarda 5 yıl için iktidara gelen hükümetlerin, ortalama 7-8 ay gibi bir süre iktidarda kalabilmeleri ve sürekli seçim ekonomisi uygulamak zorunda kalmas>, siyasi kadrolar> uzun vadeli ekonomik ve sosyal kararlar almaktan alıkoymaktadır. Her iktidar>n da kendi kadrolar>yla <alıflmak isteği, kurumlaflmam>fl sistemde sürekli bir erozyona sebep olmaktadır. Öte yandan, seçmenlerin çoğunluğu da popülist kararlara uyarak oy vermek eğilimindedir. Buna bağl> olarak politikac> da, benzer bir biçimde k>sa vadeli düflünmek durumundadır. Politikadan temel amaç, gelecek dönemde seçimleri yeniden kazanmak olunca, popülist politikalarda kaçınılmaz olmaktadır. Genelde tercih edilen politikalar, seçim öncesinde, bir iki ay içinde seçmeni sevindirecek politikalar öncelik kazanacaklar; ekonminin gerektirdiği politikalar değil. Türk toplumunun siyasal hafızas> zayıftır.

Uygulamaya konulan popülist politikalar, ulusal ekonomi üzerinde olumsuz etkiler de yaratsa, politikacı tarafından uygulamayla konulacaktır. “iyi politika-kötü ekonomi” sloganı, politika bu miyopluğunu açıklamak için geliştirilmiştir(Gwartney-Wagner,1988:13-14).

Politika için seçim kazandıran politika -ekonomi için iyi olmasa bile- iyi politika sayılır. Ancak, bu tür politik yaklaşımların uzun dönemde ulusal ekonomide enflasyon, iflsizlik, borçlarda artış ve ödemeler dengesi açığı gibi olumsuz ekonomik sonuçlar mevcuttur. Ancak, zaten kısa dönemli iktidarlar için bu sorunların pek önemi yoktur. Yeni iktidara gelen siyasi kadronun “enkaz devraldık” söylemi bu politikaların bir sonucudur. Enkaz edebiyatı filimlerinde “Ben mi yaptım?” söylemine dönüşümü bulunmaktadır.

Demonrasilerde yozlaşmanın bir diğer nedeni de bürokrasidir. Bürokrasi, siyasi iktidarın politikaların uygulamaya koyan ve devlet ifllerini yürüten görevlilerden oluşan idari yapının genel adıdır. Gelirini ençoklaftırma motifi bürokrasiye uygulandığı zaman, bürokrasinin temel amacının “kendilerine tahsis edilen bütçeyi artırmak” olduğu sonucuna varırız(Niskanen,1971). Gelirini ençoklaftırmak isteyen bürokrasi, daha geniş bütçeye sahip olmak isteyecektir. Bu da, daha yüksek ücret, bol terfi imkanları ve daha konforlu çalışma ortamı gibi ek faydalar sağlarlar. Bürokrasinin bu özelliğinden faydalananlar da bu düşünceyi paylaşıp bürokrasinin büyümesinden yana tavır takınrlar. Dolayısıyla da, parlamentoda veya başka dairelerde oluşturulacak komisyonlarda bu kesimlerle ilgili parlamenterlerin görev alması sağlanır. Böylece bürokrasi gelirini ve kadroların ençoklaftırırken, bundan yararlanan kesimler de gelirlerini ençoklaftırmaya çalışrlar.

Bir açıdan bakıldığında, siyasi iktidarların bürokrasinin büyümesini engelleyeceği düşünülür. Oysa, gerçekte siyasi iktidarların bürokrasi üzerindeki etkinliğini azaltan sebepler vardır. fiöyle ki;

1-Bürokrasinin etkiliğini ölçecek somut kriterler mevcut değildir. Bu durum, bürokrasiye daha geniş bütçe ve daha yüksek sayıda personel talep etme ve bu talebi savunma imkanı verir.

2-Bürokrasi ile ilgili bilgiler yine bürokrasiden kaynaklanır. fiöyle ki; yıl içerisinde yapılan ifller, hizmet götürülen vatandaş sayısı, katılan maliyet gibi bürokrasinin nasıl iflediğini yansıtan bilgileri, siyasi iktidarlara ve kamu oyuna sunan yine bürokrasinin kendisidir. Siyasi iktidarlarda ellerinde gerçek anlamda değerlendirme kriterleri mevcut olmadığandan, bürokrasinin isteklerine boyun eğmek zorunda kalır.

3-Bürokrasi her türlü olumsuz gelişmeye karşı kendini garantide hisseder. Bu

da, daha büyük ödenek ve daha geniş kadrolarla desteklenmeyi getirir. Piyasada kar edemeyen bir firma kapatılır. Bürokraside ise, vatandaşlardan gelen şikayetler, ilgili kadroların ve bütçelerinin desteklenmesine sebep olur. Amaç daha iyi hizmettir; ancak genişleme hizmetin daha iyi olmasını getirir mi? kalitesini yükseltir mi? Bunlar tartışılır.

4-Vatandaşla büro hizmeti veren kurumlarda, vatandaşların ifflerinin uzun sürmesi, engellenmesi, masraflı olması gibi düflüncelerle aksayan ifflerin sebebi yetirsiz kadrolar gibi görünür. Bu da, bürokrasiye genişleme ve gücünü çoklaftırma imkanı sağlar. Genifleyen ve büyüyen her birim, ifflerin daha bir tıkanmasına ve sistemin yozlaşmasına yol açar.

5-Ve sonuncu neden de siyasal iktidarın gerçek anlamda bürokrasiyi denetim altına almak istemeyişidir. 1983 yılında iktidara gelen bir siyasi kadronun bürokrasiyi azaltma çabaları, bir süre sonra devlet ifflerinin tıkanmasına neden olmuştur.

Günümüzde, çağdaş demokrasilerde toplum yapısı “transfer toplumu” na dönüşmüştür. Transfer toplumu deyimiyle kastedilen, devlet hazinesinden, çeşitli çökar gruplarına giderek artan miktarlarda fon aktarılmasıdır. Kime ne için verildiği bilinmeyen, ancak sürekli artış gösteren bir harcama türüne dönüşen bu sistemin temel nedeni, iktidarların bir seçimde “yeniden seçilmeyi garanti altına alması” olarak nitelendirilmektedir. Yani, bir anlamda oy’un parayla satılması biçimidir.

“Çağdaş demokrasiler, sahiplerinin izni olmadan, özel mülkiyeti ele geçirmek için kişisel çökarlar kollayan bir kurum haline dönüşmüştür. Bunun, Bastiat’ının ‘yasal soygun’ adını verdiği durumdan farkı yoktur. Devlet zoruyla ve düzenleyici transferler yoluyla gelirin yeniden dağılımını yapmakta ve bunun için de demokrasilerin çoğunluk kuralına dayalı yasama gücünü kullanmaktadır.”(Dorn,1986:443-450).

Demokrasinin hızla yozlaşmasında, sürekli bir genişleme eğilimi gösteren fonlar da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle “bütçe dışı fonlar” siyasi iktidarlara vergi gelirleriyle sınırlı olmayan bir harcama imkanı yaratmaktadır. Fonların temel özelliği, gerek kaynakların ve gerekse harcama alanlarının yasalarla düzenlenmiş ilkelere bağlı olmadan belirlenmesi, olmuştur. Çift bu fonlar, halkın oyuyla iktidara gelen siyasi monarkların istediği gibi kullanabileceği özel hazinelerini oluşturmaktadır. Fonların genel bütçede öngörülen kontrol mekanizmalarına tabii olmaması da ayrıca avantaj sağlar.

Fonların gerçek amaçlarının dışında kullanılması, demokrasilerde siyasal sistemi bir tür krallık haline getirmektedir. Hem sayı hem miktar olarak artması ve



kontrol mekanizmalar›n›n d›fl›na kayd›r›lmas›, siyasi iktidarlar›n parlamentonun, dolay›s›yla da seçmenin bilgisi, onay› ve daha da önemlisi, kontrolü d›fl›nda faaliyette bulunduğunu dflndrmektedir.

Demokrasilerde yozlaşman›n en ak kan›tlar›ndan birisini oluşturan fonlar ile yeralt› hkmeti, ya da kay›td›fl› devlet kavram›, bütün demokratik ülkelerde insanlar› toplumda gerçekte kimin eğemen olduğunu dflndrmesi gereken bir olđudur(Savafl,1989:20).

## SONUÇ

ağdafl demokrasilerde toplumsal yaflam› düzenleyen genel kurallar anayasalarla belirlenir. Anayasa bir ulusal sözleşmedir. Genelde anayasalar, fertlerin devlete karş› korunmas› gereğinin ortaya kard›đ› tarihsel sürece bağ› olarak, kifilerin siyasi hak ve özgürlükleri ile ilgili olarak, hem kuramsal, hem da kurumsal yönden düzenlenmesine ađ›rl›k vermiflerdir. Ancak, kuramsal ve kurumsal düzenlemelerin, uygulamada siyasi ittidarlar kanalıyla nas›l yozlaştır›ld›đ›, grup karlar›na hizmetin ađ›rl›k kazand›đ› siyasi iktidarlar›n toplumsal karlar› nas›l geri plana ittiği de bir gerçektir.

nsan zekas›n›n yaratt›đ› en güzel rejim olan demokrasi, siyasi kadrolar elinde bugün inan›lmaz boyutlarda yozlaştır›lm›fl, kurumlar› al›flamaz hale getirilmifdir. Demokrasiler adeta, “seçimle gelen krallar” a teslim edilmif ve kifisel karlar için kullan›lan inan›lmaz mekanizmalar haline getirilmifdir. Oysa, kurum ve kurallar›n amac›na yönelik iflev görmesi, en güzel ağdafl rejim olan demokrasilerin temel hasletidir. Milletin devletiyle devletin de milletiyle var olduğunu unutmamak gerekir. Topluma rağmen bir fleyler yapmak önce mümkün gibi görünürse de sonradan bunun bedeli çok ađ›r ödenmektedir. Geleceğimiz onurlu siyaset sayesinde garanti alt›nda say›labilecektir. Grup karlar›n›n toplumsal karlar› belirlemediği bilinmelidir.

\*

## KAYNAKLAR

BUCHANAN, J.M.; *Liberty, Market and State-Political Economy in The 1980.*

New York: New York University Press,1985

DORN, J.A.; “**Introductin: The Transfer Society**” The CATO Journal,

Vol.6, No.1, (Spring-summer,1986.

DOWNS,A.; *An Ecconomic Theory of Democracy.* New york:Harper and Bors., 1957.

FREDMAN,M.-FREDMAN,R.; *Free to Choose*, New York: Avon

Publishers,1981.

GWARTNEY, J.D.-WAGNER, R.E.; “**Public Choice and The Conduct of**

- Representative Government**” (ç.: BREIT, F.-K.G. ELZINCA (Ed).) **Public Choice and Constitutional Economics**” London Jai Press Inc., 1988.
- HAYEK, F.A.; *Law, Legislation and Liberty*. Vol .3: The Political order of a Free People, Chicago: The University of Chicago Press, 1979.
- LUPSET, S.M.; *Political Man*, London: Heinemann, 1976.
- LOW, T.J.; *The and of Liberalism-The Second Public of The United States*, New York: W.W. Norton and Comp, 1979.
- NISKANEN, W.A.; *Bureucracy and Representative Government*, New York: Aldine-Atherton, 1971.
- ÖZBLEN, fi.; “**1994 Ekonomik Krizi ve Değerlendirilmesi.**” KTO Dergisi, 1996.
- SAVAfi, V.; *Anayasal İktisat*, Beta A.fi. İstanbul, 1989.
- TULLOCK, G.; *Toward a mathematics of Politics*, Ann Arbor: University of Michigan Press, 1966.